

THON OG KULTURMINNEVERNET

Aftenposten publiserte 2. mars Olav Thons planer om utnytting av kulturminnet Prinds Christian Augusts Minde - Prinsenkvartalet i Storgata 36. Det framgår imidlertid ikke at det er reist frednings sak for hele kvartalet, og at det som nå foregår er et kappløp mellom Thons venner i etater/rådhus og kulturminnevernet.

Det er den gamle historien: verneverdig kommunal eiendom får forfalle - inntil en privat eiendomsspekulant fremmer et utbyggingsforslag som presenteres som en redningsoperasjon.

Byantikvaren varslet frednings sak for PCAM i 1998. PCAM-kvartalet er verneverdig på **nasjonalt nivå**, det fins knapt noe liknende anlegg i **Norden**, og det har **europaisk** referanseverdi. Dette kulturminnet er ikke noe som Oslo kan gjøre hva de vil med uten å skandalisere både seg selv og nasjonen.

I sin mangfoldighet gir anlegget et eksempel på byens håndtering av sine fattige gjennom 200 år. Det utviklet seg i en tid da det moderne innebar en utskilling og underoppdeling av avvikere. Fra å være en generell fattiganstalt for et uspesifisert klientell - ikke uten likhetstrekk med Michel Foucaults tolkning av det franske "almenhospitalet" - vokste Prinsen ut i takt med sorteringsbehovet. Det unike er ikke minst at vi kan følge et utviklingsforløp i sosialhistorien som har vært oversett: nemlig at utskillingen av mentalt avvikende til særinstitusjoner i stor grad skjedd fra eksisterende tvangsanstalter, og ikke primært fra de gamle hospitalene. Det er ikke mange som vet at Dikemark startet i nordfløyen i Mangelsgården og fikk offentlig autorisasjon som moderne asyl 17. mai 1850.

Anleggets to deler representerte interneringens systematikk: Asylet med 120 plasser fordelt på flere avdelinger med egne luftegårder, og enda flere tvangsarbeidere på søndre del, sysselsatt i ulike overvåkingsgrupper, alt innenfor et rom avgrenset av murer og branngavler.

Denne historiske lukketheten er en del av fredningsgrunnlaget. Den hadde både et ideologisk-pedagogisk og et praktisk formål. Denne erfaringen kan vi ennå dele, og det er knapt noe annet sted vi kan nettopp det. Men Thon vil rive store deler av den gamle bebyggelsen på nordsiden av Brugata, og sprengte seg inn på Prinsen-tomta. **Forutsetningen for at dette prosjektet skal bli lukrativt, er imidlertid at han kan tilby en park foran nybyggene sine.** Til det vil han bruke Prinsens tomt. Uten den er utbyggingen antakelig mindre interessant. Thon "gir bort" en park

fordi han har bruk for en park. Det vitner heller ikke om mye respekt for den historiske lukketheten at han vil åpne en gjennomfartsåre gjennom restene av den gamle asyl- og barokkhagen.

Konserndirektør Trøseid sier at de "har blitt enige [med Byantikvaren] om det aller meste underveis". Mon det. Ingen av de innvendinger fra Byantikvaren jeg har sett, innebærer noe kompromiss om den helhetlige miljøfredningen og anleggets yttergrenser. Under en befaringsgang ble det fra etatsens side sagt at "anlegget er verneverdig på linje med Akershus".

Takket være Oslo kommunes forfallspolitikk ligger det meste av uteområdene på Prinsen brakk. Selvfølgelig. Og like selvfølgelig fortjener "de fattiges kvartal" en opprustning - samtidig som byens befolkning fortjener å bli kjent med dets historie. Det er å håpe at verneinteresserte politikere både lokalt og nasjonalt takker nei til et kommersielt prosjekt som vil ødelegge Prinsens sjel. Det er i den forbindelse av stor interesse å høre hvor AP står i forhold til de underprivilegertes kulturminner.

Wenche Blomberg
Forsker
Oslo